

A Kincses Kalendárium ma is közkedvelt falun, s volt idő, amikor szinte ez volt a falusi ember egyetlen olvasmánya.

Régi kalendáriumokat ültünk fel, s néztünk végig: mit mondanak az év első haváról, januárról. Először is közlik január egyéb elnevezéseit: vizöntő hava, télhó és Nagyboldogasszony hava.

A naptári részben hitfelekezeti csoportosítják a napokat. E részben kiemelt: abban, hogy el-sejeje újév napja, minden egyház egyetért, napján a többi nap-

A kalendárium januárról

kívül az ógörögöt, tár már 14-enél tart, mert az ezen a névnapok tekintetében azonban itt sem csepeg az eszterháj, vagy a kerékvágásban víz ered a hóból — termő idő lesz".

Január 25: Pálfordulása, ha tiszta, Bóven terem mező, pusztá./Ha szeles, jó hadakozás./Ha ködös, embernek sirtás./Ha pedig havas, vagy nedves./Lesz a kenyér igen kedves.

kor van Pál fordulása. Hatodikához és huszonötödikéhez fűződnek a „magyar nép regulái január-ra”:

Az évszázados megfigyeléseken alapuló néphit szerint „vízkereszt napján, ha csepeg az eszterháj, vagy a kerékvágásban víz ered a hóból — termő idő lesz”.

Január 25: Pálfordulása, ha tiszta, Bóven terem mező, pusztá./Ha szeles, jó hadakozás./Ha ködös, embernek sirtás./Ha pedig havas, vagy nedves./Lesz a kenyér igen kedves.

Átlagbér és bértömeg

A szegedi textilművek tapasztalatai

A hatvanas évek végén a művekben — viszonylag könnyebb az új dolgokra mozgósítani, mégis voltak problémák. Arról volt szó, hogy a meglévő létszámmal több feladatot kell vállalni, hogy kevesebb gép maradjon munka nélkül az üzemekben, természetesen a szükséges műszaki feltételek megteremtése mellett. A pártszervezet végrehajtó bizottságában, az alapszervezetek taggyűlésein rendszeresen szóba került, mi legyen a munkaerő átcsoportosításával, hogyan oldják meg úgy, ahogyan a dolgozók érdekeinek legjobban megfelel a párt- és a szakszervezet munkatársai, az üzemi bizottságok tagjai agítottak, magyarították az embereknek az ügy lényegét, fontosságát az emberek pedig megértették.

Különböző átszervezésekkel elérte a gyár vezetősége és egész kollektívája, hogy a termelőgépeknek az elmúlt két év során 2,2 százalékkal növekedett a munkáslétszám, tovább csökkent a gépállás, emelkedett a termelékenység. A fonóban 1971-hez képest az év harmadik negyedévének végén 20 százalékkal, a szövődében pedig 23 százalékkal volt magasabb a termelékenység.

A bértömeg-gazdálkodás bizonyos fajta ösztönző rendszer, melynek feltételei vannak. Ezek közül igen lényeges az, hogy a gyár csak akkor fizetheti ki az elmúlt év teljes bérösszegét, ha ebben az évben az előirányzott összes nyereséget megtermelte. Ha a nyereség egy százalékkal kevesebb, máris egy százalékkal kevesebb használható fel a bázisbérköltseghoz viszonyítva. Nagy az érdekeltség, nagy a tét is. A feltételek közé tartozik a takarékos költség-gazdálkodás. Ha a megengedett költségeket 10 százalékkal — például egymillió forinttal — túllépi, akkor a felhasználható bértömeg ennek 10 százalékkal csökken, azaz 100 ezer forinttal. Az új bér-gazdálkodás tehát a termelés mennyiségének emelésére, ütemes szállításra és ésszerű költség-gazdálkodásra ösztönöz.

Hogyan lehet mindezt megvalósítani olyan gyárban, ahol egyre csökken a dolgozók létszáma? Korszerű üzem- és munkaszervezéssel. Összeült a gazdasági vezetés a párt- és a szakszervezet vezetőivel, megbeszéltek, mit kell és mit lehet tenni. A kezdeményezés még az üzem- és munkaszervezéssel kapcsolatos 1972. novemberi MSZMP KB-határozat megjelenése előtt született.

A pártvezetés további lendületet adott az előkészítéshez, a dolgozók meggyőzéséhez. A fiatalokat — akik többségben vannak a textil-

be. Ennek lényege az, hogy a „családban” dolgozók csoportos bérezésben részesülnek, a gépeken termelt mennyiség és minőség arányában. A szövönök — köztük Kovács Zoltánné és Varga Alajosné — azt vallják, hogy a szövődésben még jobb a kollektív szellem, mint a többi üzembeszben, egy mindenkire — mindenki egyért. Egy családban tizenhárom dolgoznak, képességeik szerint 13, illetve kevesebb gépen, de mindenki tudása, ereje maximumát adja. Az üzemszervezési intézkedések folytán megszűnt a gépállás, többet és jobbat termelnek, magasabb a bér is. Kovácsné egy hónapja még 30 gépen dolgozott, a szövődésben tizenháromat szolgál ki (igaz, tárat is tölt), a jövedelme 4—500 forinttal emelkedett. Más előnye is van ennek a rendszernek. Nem a gép mellett étkeznek, hanem hús percre elhagyhatják a géptermet, kulturált helyiségben ülhetnek le reggelizni, vacsorázni. Ezenkívül is van még tíz perc pihenőidő műszak közben, egy kis kikapcsolódásra, felüdülésre. Szeretnek így dolgozni. A befűző üzem munkásai viszont nem vállalták a két műszakot három helyett, hiába akarták őket meggyőzni. A gyár pártbizottsága pedig ezzel is a dolgozó nők helyzetét akart javítani. Hiába, nagy úr a megszokás, nem mindenkinek kell az új, még ha kedvezőbb is.

A szegedi textilművekben elmondhatják, hogy megfizették munkával ugyan, de sokkal kevesebb jutottak a párthatározatok irányelveinek végrehajtásához. A közös összefogás gyümölcse megérett az elmúlt két év alatt. A pártbizottság mellett működő gazdaságpolitikai bizottság munkatervében rendszeresen napirenden szerepelnek az üzem- és munkaszervezéssel kapcsolatos feladatok, nagy segítség ez a gyár gazdasági vezetői számára. A szocialista brigádok vállalásaiban is rendre megtaláljuk a szervezési célkitűzéseket, ki-ki a maga munkaterületén aktívan közreműködik az intézkedések végrehajtásában. A munkás-kollektíva, a gyárvezetés, a párt- és szakszervezet közös erőfeszítése nyomán megoldódott a nagy probléma: kevés munkaerővel több, jobb munkát végeznek. A bértömeg-gazdálkodás pedig lehetővé teszi, hogy ezt meg is fizessék.

Bálint Ibolya

Meteorológiai kislexikon

Hogyan készül a prognózis?

A rádióban, televízióban napjában többször meghallgatjuk, a napilapokban elolvassuk a Meteorológiai Intézet jelentését a következő 24 óra várható időjárásáról. Legtöbbször nem is gondoljuk, hogy a rövid időjárásjelentés elkészítése mennyi munka eredménye, milyen nagy területek időjárás megfigyeléseinek gyors begyűjtését, tudományos elemzését igényli.

Annak felismerése, hogy az időjárás markáns változásai előre láthatóak, több mint 100 éves múltra tekint vissza. A rendszeres időjárás-prognózisok elkészítésére az ösztönzést egy háborús katasztrófa adta: 1854 novemberében a krími háború idején a Balaklava előtt állomásozó angol-francia hajóhad pusztító szélvihar martalékává lett, amely a nyílt tengeren tartózkodó flottát teljesen váratlanul érte. A katasztrófa után a Francia Tudományos Akadémia megbízta Leverrier neves csillagászt és matematikust, hogy vizsgálja meg a vihar kialakulásának körülményeit. Leverrier az Európából akkor rendelkezésre álló szórványos időjárás adatokat összegyűjtve és térképezve kimutatta, hogy a szélvihar Nyugat-Európa fölé már néhány nappal a krími katasztrófa előtt megjelent és Közép-Európán áthaladva érte el a Fekete-tenger térségét. Ha akkor Európáról naponta készített időjárás térkép áll rendelkezésre, a vihar kitörését legalább 24 órával előre jelezhetné volna, s ez az idő-előny elegendő lehetett volna ahhoz, hogy a flotta szélvédettebb, biztos vizekre hajózzon.

Ennek az eseménynek a következménye lett előbb a francia, majd fokozatosan az európai, végül az egész földkerekségre kiterjedő időjárás hírszolgálat megszervezése, amely a meteorológia és a műszaki tudományok fokozatos fejlődésével egyre tökéletesedett.

Hazánkban az első időjárás térképek a múlt század nyolcvanas éveiben készültek. Persze a gyér adatbázis (mindössze 30—40 európai állomás adatai) és a meteorológia akkor még fejletlen tudományos színvonalán nem tették lehetővé részletesebb prognózisok kiadását, azok egészen általánosak, szükségessé váltak. Természetesen, hogy ezeknek az előrejelzéseknek az alkalmazási lehetősége is meglehetősen korlátozott volt.

A részletesebb és megbízhatóbb előrejelzések kidolgozása nálunk az 1930-as években kezdődött. Az elméleti kutatások ekkorra már tisztázták sok olyan légközfizikai folyamatot, amelyek ismeretében — felhasználva a bővülő észlelőhálózat adatait és a fejlettebb híradástechnikai eszközöket — lehetővé vált az időjárás-változások folyamatos nyomonkövetése és okainak feltárása is.

A legnagyobb fejlődést a magasségi rádiószondás mérések bevezetése jelentette, mert amíg addig csupán a talaj közelében figyelhetők meg az időjárási jelenségek, egyszerre mód nyílt 20—30 km-es magasságig is nyomon követni azokat. Jelenleg az előrejelző-szolgálat háromóránként napi 8 időjárás térképet készít. A nálunk szerkesztett térképek a 30. és 80. fok északi szélesség közötti, az Atlanti-óceán amerikai partjaitól egészen az Ural vidékéig terjedő térséget ölelik fel, s azokra mintegy 700 állomás adatait rajzolják be, köztük tengeri hajók észleléseit is. Egy-egy időjárás távirat ma 25 számjegyből áll, így térképenként 17 500, s naponta 140 ezer számot, illetve ezeken megfelelő szimbolikus jelet kell rögzíteni! És ez még mindig csak a talajközeli megfigyelések adatai. A magasabb légrétegek időjárás viszonyairól további térképek (naponta 2—4) készülnek, s újabb még a meteorológiai mesterséges holdak közvetítette felhőfényképeket is figyelembe veszik (elsősorban az óceáni és lakatlan területekről) a prognózisok elkészítésénél.

Az előrejelzéshez szükséges időjárás térképek megszerkesztésének alapvető feltétele igen nagy mennyiségű információ gyors begyűjtése és értékelése. Az egyezményes számkulcsba foglalt táblajelenti és magasségi megfigyelések adatait az egyes országok meteorológiai központjai a főállomásokról

közvetlenül géptávirón vagy URH-összeköttetés segítségével kapják meg az észlelést követő negyedórán belül. A meteorológiai szolgálatok hírközpontjai ezeket az adatokat összegyűjtve továbbítják kijelölt nemzetközi gyűjtőközpontoknak (Magyarország például Prága, Berlin, Moszkva, Frankfurt felé továbbít), ahonnan az adatok eljutnak az európai országok meteorológiai intézeteihez, viszont e együttes központok nekünk is leadják a minket érdeklő külföldi adatokat. Végső soron e rendkívül célszerűen megszervezett és óraműpontossággal működő információ-továbbító rendszerek biztosítják azt, hogy időjárás térképeinkre még a legtávolabbi megfigyelőhelyek adatai is az észlelés után 3—3 óra belül felkerüljenek.

E szoros és fegyelmezett nemzetközi együttműködés eredményeként kapja kézhez a prognózist készítő meteorológus az időjárás térképek alapanyagát, amelyet megértékelnie, elemeznie kell, előrejelzése kiadása előtt. E munkájában újabb és újabb nagyobb mértékben támaszkodhat az elektronikus számítógépek segítségére, amelyekkel számos előrejelzési segédterképet készítenek.

Vázlatos felsorolásunk alapján képet alkothat az olvasó arról, hogy milyen széles körű, szerteágazó, s a tudomány és technika legújabb vívmányait felhasználó munka rejlik az időjárás prognózisok mögött.

Péczely György

FELICE CHILANTI Giuliano, a bandita

14. Alig pár bandán kívüli ember találkozhatott vele: csak a fiatal ügyvéd idézhetett nála a bérletestvérek gazdaságában, csak neki sikerült politikáról beszélnie Giulianoval; lassanként, ahogyan közeledett a népszavazás időpontja, egyre többen találkoztak. Giuliano igazi ereje, „verhetetlensége”, szervezetenek szigorú, zárt önkormányzatában rejlett. Nem bízott a maffiafejedelmekben, se a kegyelmes urakban, se a „kisebb-nagyobb uracsokban”, ahogyan megvetően nevezte őket; a legális világhoz, a társadalomhoz vezető hidat jelentették neki, de a hatalmát, meg az elhatározásait nem osztotta meg velük. Közben éjjel-nappal elemelte a tapasztalatait, állandóan tökéletesítette csapatainak védelmi rendszerét. Bandáját két részre osztotta: volt egy állandó, meg egy alkalmi csapata. Az állandók „hivatásos” banditák voltak, akik már azelőtt is az alvilágban éltek, mielőtt a szeparatizmus harcosai lettek. A különböző bandákat csapatoknak nevezte. Az alkalmiakat csak időnként hívta be egy kicsit „lövöldözni”. Öt ezer líra járt nekik, a

szervezet szerint; és újabb ötezer minden akció után.

A szervezet zöme tehát a családi körökben élő fiúkból állt, akik rendszeresen dolgoztak a földken, és úgy éltek a városokban, mint a többi békés polgár. Ez a szervezeti felépítés volt az alapja annak, hogy Giuliano a montealeprei lakosság egésze fellett korlátlan hatalmat gyakorolhatott.

Ezt a hatalmat nem csak jótékonykodással, mint a szegények barátja szerezte.

Aki elárulta, azt megölte. Azt is, aki megtagadta az engedelmséget, vagy a cinkosságot. Mint azt a Bellolampo környéki parasztot, akit Giuliano bandájának néhány fegyverese éjnek idején vert föl álmából, mert viskója ablakából akartak rállni egy nemsokára arra haladó autóra. A szerencsétlen megijedt, és rá akarta venni őket, hogy más helyet keressenek, menjenek el, azt mondta: ő bizony mindenkitől fél, Giuliano-tól is, a csendőrtől is.

Pár nap múlva egy olajfára felakasztva találták.

És holtan találtak egy fiatal szappankereskedőt is, aki utánfutó motorkerékpáron járta árújával a nyugat-szicíliai falvakat. Giulianoék házába is bekopogtatott, ki is mérte a szappant, de aztán az ára miatt vitába keveredett, erre mit hall:

— Tudod te, kivel beszélsz? Ez Salvatore Giuliano háza!

Az idegen meggondolatlanul felkapta a mérlegről a szappant, bevágta a ládába, és azt mészrelte mondani:

— Nekem nem kell a banditák pénze!

Az országúton találtak rá holtan: megölték, Giuliano számára a legnagyobb sértés az volt, ha banditának nevezték, éppen ettől a titulustól akart mindenáron megszabadulni.

Természetesen Giuliano „igazságérzetének” esetek áldozatul azok is, akik az ő nevében raboltak, vagy zsaroltak.

1946 februárjában Nyugat-Szicília összes városában kifüggesztettek egy hirdetményt, amelyen nyolcszáz ezer líra jutalmat ígértek annak, aki hasznos értesüléseket nyújt Giuliano elfogásához. Pár nap múlva Palermóban a belügyminisztérium hirdetménye mellett egy másik is megjelent, Giuliano aláírásával: kétfélmillió líra jutalmat tűzött ki annak, aki előállítja neki a belügyminisztert.

Csakugyan Giuliano függesztette ki ezt a vakmerő, ezt az arcátlan plakátot? 1946-tól kezdve már egészen mások voltak az ő aláírásával megjelent különböző írások: a politika propaganda-célokat szolgáló, ügyvédi csúrcsavarásokkal teli szövegek, az újságoknak címzett, saját kezűleg írt, „autentikus” és épp ezért szegényes szókinccsű, nyelvtanilag hibás levelek.

A jobboldali szeparatizmus vezetői aggódtak: közben Szicíliaba érkezett néhány római személyiség, akik a népszavazás ügyében a monarchikus álláspontot támogatták, és fölvetették a kapcsolatot azokkal a hercegekkel és bárókkal, akikkel Giuliano a Ponte Sagana-i egyezményt kötötte.

A nagybirtokosok hűbériségének ezek a szószólói a monarchikus ügy támogatóinak vallották magukat, sőt a Savoyaiaknak aktív részvételét is ígérték arra az esetre, ha a monarchia ügye sikert arat.

Odáig is elmentek, hogy egy tábornoknak felajánlották: ha netán a köztársaság győz, II. Umberto király a Két Szicília bourboni koronájával települjön Palermóba.

(Folytatjuk.)